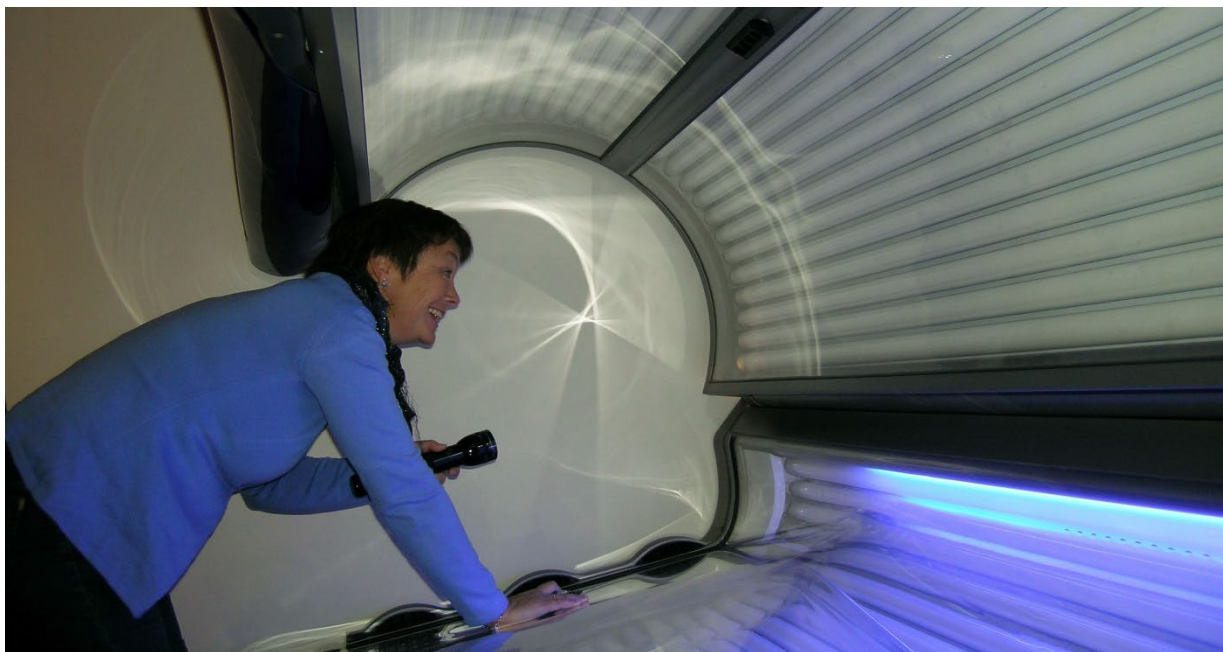

Tilsyn i 2022

DSA utførte totalt 33 tilsyn i 2022. Tilsynene ble gjennomført i ulike virksomheter innen forskning, industri, medisinsk strålebruk, ikke-ioniserende strålebruk, atomsikkerhet og avfall og utslipp. Det ble til sammen gitt 43 avvik.

Solarietilsyn. Bildet er fra et tidligere tilsyn. Foto: DSA

DSA som tilsynsmyndighet

DSA er ansvarlig for å føre tilsyn etter strålevern-, forurensnings- og atomenergiloven med tilhørende forskrifter. I tillegg kan vi føre tilsyn etter internkontrollforskriften og rammeforskriften (under petroleumsloven). Vi publiserer tilsynsrapporter på www.dsa.no.

Vi arbeider for å redusere negative følger av stråling for mennesker og miljø og skal påse at virksomheter etterlever regelverket. Vårt mål er å være en tydelig og synlig myndighet. Tilsyn er et viktig virkemiddel i dette arbeidet. Formålet med tilsyn og hvordan DSA fører tilsyn, er nedfelt i vår tilsynsstrategi.

Definisjoner

Avvik: Manglende etterlevelse av krav gitt i lov eller i medhold av lov

Anmerkninger: Et forhold som det er nødvendig å påpeke, men som ikke omfattes av definisjonen for avvik

Tilsynskampanje med solarier

DSAs tilsynsmyndighet for solarier er gjennom strålevernforskriften § 60 delegert til kommunene. I mars 2022 arrangerte DSA en tilsynskampanje med solarievirksomheter for kommunene. Totalt 101 kommuner deltok, og 265 virksomheter ble kontrollert.

Tilsynskampanjen var en oppfølging av en tilsvarende kampanje i 2017. Begge kampanjene

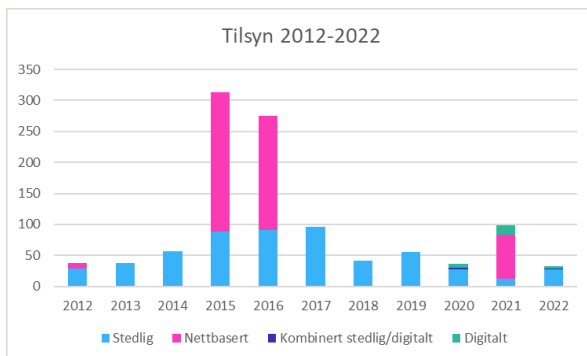
fokuserte på de nyeste kravene i strålevernforskriften; krav til system for alderskontroll, informasjon til kunde, advarselsplakat og bestått kunnskapsprøve (Solarieprøven). I tillegg ble det i 2022 sjekket om virksomheten var meldt til DSA, slik det er krav om.

Resultatene fra 2022 viste at 60 prosent av de kontrollerte virksomhetene hadde minst ett avvik fra de fire fokuskravene. Dette er en bedring fra forrige kampanje med en nedgang på 15 prosent i andel avvik. Bedringen er størst for kravene til alderskontroll og informasjon til kunde og minst for kravet til bestått kunnskapsprøve. Resultatene viste også at det var de minste virksomhetene, med ett eller to solarier, som hadde flest avvik.

Tilsyn fører til større grad av oppfyllelse av kravene i strålevernforskriften, og effekten vedvarer over tid. Dette vises ved at det var færre avvik hos virksomheter som ble kontrollert både i 2017 og 2022, sammenlignet med de som ble kontrollert kun én gang. DSA ser også at antall solarier som er i bruk, og antall solarievirksomheter har gått ned de siste årene.

Tilsyn i 2012–2022

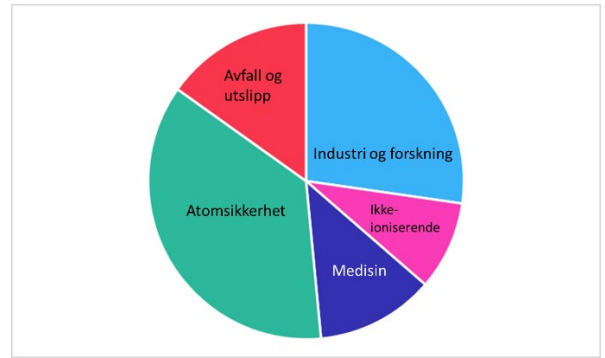
Figuren under viser antall tilsyn som DSA utførte i 2012–2022.

Tilsyn utført av DSA i perioden 2012–2022.

Tilsynstall for 2022

Av de 33 tilsyn som DSA gjennomførte i 2022, ble 28 gjennomført som stedlige tilsyn, 4 ble gjennomført digitalt og ett kombinert stedlig/digitalt. Det var ingen nettbaserte tilsyn i 2022. Figuren viser fordelingen av tilsynene mellom de ulike tilsynsområdene.

Tilsyn utført i 2022 fordelt på tilsynsområder, totalt 33 tilsyn.

Tabellen viser antall tilsyn, avvik og anmerkninger innenfor de ulike tilsynsområdene i 2022.

Område	Tilsyn	Avvik	Anmerkninger
Industri og forskning	9	19	23
Ikke-ioniserende	3	7	1
Medisin	4	11	2
Atomsikkerhet	12	4	1
Avfall og utslipp	5	2	0

Tabellen viser antall tilsyn som DSA utførte i 2022, og totalt antall avvik og anmerkninger som ble gitt innenfor de ulike tilsynsområdene.

Nedenfor følger en beskrivelse av de fleste tilsynene som DSA utførte i 2022.

Atomsikkerhet

Forskningsreaktorene ved IFE i Halden og på Kjeller er nå permanent nedstengt. DSA følger utviklingen av driften og oppryddingen som må gjøres, etter mange års nukleær virksomhet.

I 2022 gjennomførte DSA totalt tolv tilsyn med atomsikkerheten ved IFE. Det ble til sammen gitt fire avvik og en anmerking i forbindelse med disse tilsynene.

Det intensiverte tilsynet med IFE fortsatte i 2022. Det ble ført tilsyn ved alle møtene i IFEs interne sikkerhetskomite, totalt 19 møter. Alle møtene ble gjennomført digitalt som videomøter. DSAs observasjoner fra møtene er sammenfattet i en tilsynsrapport for hele 2022. Funnene går blant annet på at grensesnittet mellom sikkerhet og sikring må forbedres, forbedrings- og avvikssystemet må benyttes fullt ut for å analysere trender over tid, og etterlevelse av prosedyrer må forbedres.

Det ble gjennomført ni tilsyn med tema sikkerhetskontroll (safeguards) ved IFE og to ved virksomheter som arbeider med industriell radiografi i 2022. I industriell radiografi brukes utarmet uran som skjermingsmateriale for strålekilder, derfor er disse virksomhetene underlagt sikkerhetskontroll. Syv av tilsynene med IFE ble gjennomført sammen med det internasjonale atomenergibyrådet (IAEA). Det ble funnet ett avvik og en anmerkning ved tilsynene med IFE. Tilsynene med industriell radiografi ble gjennomført sammen med IAEA og koordinert internt ved DSA. Disse tilsynene er omtalt under «Strålebruk i industri og forskning».

Av hensyn til kritikalitetssikkerhet¹ ved håndtering av brensel, har DSA siden 2019 ikke tillatt flytting av brensel ved IFE før oppdaterte sikkerhetsvurderinger er godkjent. Dette har vært et problem for gjennomføring av sikkerhetskontroll. Uten å flytte på brensel blir det vanskelig å verifisere brenselet. Ved hovedinspeksjonen i juni 2022 fikk ikke IAEA tilfredsstillende målinger av bestrålt brensel ved IFE Halden. IAEA kunne da ikke konkludere med at alt deklart nukleært materiale var til stede. Det ble satt i gang en prosess med IFE for å få tilfredsstillende dokumentasjon på at sikkerheten ved flytting av bestrålt brensel var ivaretatt. I prosessen ble det holdt veiledningsmøter som involverte IFE, IAEA og DSA. DSA ga en midlertidig tillatelse til å flytte bestrålt brensel under tilsynet 5.-6. september 2022. Det resulterte i et vellykket tilsyn. Så lenge det ikke er tillatt å flytte brensel, vil det samme være et problem ved de kommende sikkerhetskontrollene. Det er satt i gang en prosess for å gi tillatelse til å flytte bestrålt brensel under IAEA-tilsyn, slik at IAEA kan verifisere at sikkerhetskontroll med nukleært materiale og anlegg er tilfredsstillende i Norge.

Formålet med disse tilsynene er å påse at Norge oppfyller sine forpliktelser overfor IAEA etter ikke-spredningsavtalen. Tilbakemeldingen fra IAEA er at Norge oppfyller sine internasjonale forpliktelser på dette området.

Det ble gjennomført ett tilsyn med ledelse for sikkerhet, med fokus på prosess ved bruk av eksterne konsulenttenester og leverandører.

¹ Kritikalitet er beskrivelse av tilstanden til et fissilt stoff når hvert av nøytronene som frigjøres ved hver enkelt fisjon gir en ny fisjon.

Tilsynet ble gjennomført som et varslet stedlig tilsyn, og det ble ikke avdekket avvik eller anmerkninger.

I 2021 utførte DSA digitalt tilsyn etterfulgt av dokumenttilsyn med IFEs fremdrift med arbeid med oppfyllelse av sentrale pålegg knyttet til håndtering av atombrensel. Påleggene tilsynet vurderte var pålegg om innhenting og rapportering av informasjon om egenskaper ved atombrensel, utbedring av lagringsforhold og utvidelse av lagringskapasitet og oppdatering av sikkerhetsvurderinger for kritikalitet. Sluttmøtet ble gjennomført og tilsynsrapport oversendt i 2022. Det ble gitt tre avvik for manglende oppfyllelse og utilfredsstillende progresjon i arbeid med å oppfylle påleggene.

Tilsyn med atomsikkerhet. Foto: IFE

DSA har siden det i 2019 ble opplyst om uredelighet i forskningen ved IFE, hatt en pågående tilsynssak med IFE om forholdene. Som en del av det løpende tilsynet, gjennomførte DSA i 2020 to tilsynsbesøk med intervjuer. Tilsynet er ikke avsluttet, og fortsetter inn i 2023.

DSA gjennomførte i 2021 ett tilsyn med lagring av avfall på IFE. Tilsynsrapport ble oversendt i 2022. Dette er omtalt under «Avfall og utslipp».

Medisinsk strålebruk

Medisinsk strålebruk omfatter alt fra røntgenbilder av tenner til strålebehandling av kreftpasienter, og det brukes både røntgenapparater, lineær-akseleratorer og radioaktive legemidler. I 2022 utførte DSA tre tilsyn (to stedlige og ett digitalt via video) i virksomheter som bruker ioniserende stråling til diagnostikk og behandling av mennesker. To av tilsynene var innen nukleær-medisinsk terapi og ett innen stråleterapi med grensestråler. Tilsynene var systemrevisjoner og tok for seg ulike aspekter ved virksomhetenes arbeid med strålevern. Det ble til sammen gitt syv avvik og to anmerkninger på disse tilsynene.

DSA gjennomførte også ett digitalt tilsyn med en forhandler av røntgenapparat til medisinske formål. Tilsynet var en del av en serie tilsyn med forhandlere av strålekilder, og var en systemrevisjon med fokus på opplæring, internkontroll og etterlevelse av vilkår gitt i forhandlergodkjenninger utstedt av DSA. Dette tilsynet avdekket fire avvik og ingen anmerkninger. Funnene fra alle tilsynene innen det medisinske området var i hovedsak knyttet til administrative oppgaver, dokumentasjon og opplæring. Det var også ett tilfelle av manglende vedlikehold av et apparat.

Strålebruk i industri og forskning

DSA gjennomførte ni stedlige tilsyn innenfor industrisektoren. Syv av disse ble ført med virksomheter som har godkjenning for industriell radiografi, og to av de syv ble gjennomført sammen med IAEA da virksomheten også er underlagt sikkerhetskontroll. Industriell radiografi innebærer bruk av sterke strålekilder, ofte i åpne industri-lokaler eller utendørs. Det brukes både radioaktive kilder, røntgenapparater og akseleratorer. Det ble også ført tilsyn med en virksomhet som bruker industrielle kontrollkilder. Kontrollkilder brukes i prosesskontroll som f.eks. nivåmålere i tanker eller til tetthetsmåling av massetransport i rør, og kan være både svake og sterke radioaktive kilder.

I tillegg ble det ført ett hendelsesbasert tilsyn innen teknisk røntgen hos en virksomhet som bruker lavenergetiske røntgenapparater til å fjerne statisk elektrisitet fra komponenter. DSA fikk et varsel om at virksomheten hadde hatt hendelser der ansatte gjentatte ganger hadde hatt hender i strålefeltet, og for en av de ansatte ga hendelsesrapporten indikasjoner på at den mottatte stråledosen var over årsdosegrensen til hud/hender.

Innen industri og forskning ble det gitt til sammen 19 avvik og 23 anmerkninger. Avvikene går ofte på mangelfull internkontroll, manglende risikovurdering eller manglende registrering i DSAs meldesystem for strålekilder.

Tilsyn Industri. Foto: DSA

Avfall og utslipp

I 2022 gjennomførte DSA fire stedlige tilsyn etter forurensningsloven. Disse ble gjennomført i henhold til DSAs planlagte tilsynsaktivitet, der DSA så på flere virksomheter som vasker utstyr/dekommisjonerer installasjoner fra offshore petroleumsvirksomhet. Tema for tilsynene var håndtering av radioaktivt avfall, måling av spesifikk aktivitet, sortering og lagring av avfallet. Det ble ikke avdekket noen avvik under tilsynene.

Et tilsyn med mottak og håndtering av radioaktivt avfall ved IFE Kjeller, påbegynt i desember 2021, ble avsluttet i 2022. Tilsynet ble opprettet som følge av at deponering av radioaktivt avfall i

Himdalen ble midlertidig stanset. Det ble gitt to avvik ved tilsynet.

Ikke-ioniserende strålebruk

I 2022 utførte DSA også to stedlige tilsyn ved kosmetiske klinikker som bruker laser. Det ene tilsynet var basert på meldinger om forbrenningsskader. Begge tilsynene så på aspektene ved virksomhetenes arbeid med strålevern. Det ble til sammen avdekket syv avvik og en anmerkning. Avvikene gikk både på mangler ved internkontroll, manglende risikovurdering og manglende prosedyrer.

Sammen med Arbeidstilsynet gjennomførte DSA ett stedlig tilsyn ved et aluminiumsverk. Det kan dannes høye elektromagnetiske felt rundt likerettere og elektrolyseovner, og temaet for tilsynet var eksponering av arbeidstakere inne på området og feltnivåer på tilstøtende friområder utenfor verket. Det ble ikke funnet noen avvik eller gitt noen anmerkninger ved dette tilsynet.

DSA har også arrangert en tilsynskampanje for solarier som er beskrevet i Tilsynskampanje med solarier.

Virkemidlene til DSA

Når DSA finner avvik ved gjennomføring av tilsyn, vil virksomheten først få beskjed/brev om å rette avvikene innen en gitt tidsfrist. Hvis avvik ikke rettes innen fristen, vil virksomheten få pålegg om å rette avvikene innen en ny frist. Hvis virksomheten fortsatt ikke kan dokumentere at avvik er rettet innenfor gitte tidsfrister, vil tvangsmidler vurderes.

Hvis det foreligger vesentlig helsefare, kan DSA stanse virksomheten, beslaglegge utstyr eller på annen måte sikre at fortsatt bruk ikke er mulig. Ved alvorlige avvik blir det også vurdert om virksomheten skal politianmeldes.

Oppsummering

DSA er et direktorat med flere oppgaver innen atomsikkerhet, strålevern, beskyttelse av miljø og beredskap, der en av oppgavene er å utføre tilsyn med etterlevelse av krav gitt i lov, forskrift eller i medhold av regelverk på våre områder.

I 2022 ble det utført tilsyn ved 33 virksomheter. Det ble til sammen gitt 43 avvik og 27 anmerkninger. De fleste avvikene er det enkelt å rette for virksomhetene, og avvik rettes ofte uten at det blir nødvendig med ytterligere oppfølging eller tvangsmidler.

Ingen virksomheter ble ilagt tvangsmulkt eller stanset i forbindelse med tilsynene i 2022, men det ble gitt varsler om tvangsmulkt. DSA beslagla ikke utstyr i 2022, og ingen virksomheter ble politianmeldt.